Total No. of Questions : 10 | Total No. of Printed Pages : 2

Code No : S-03

Samskrita Examination - 2012

साहित्यम् - SAHITYA

Group - I

Paper III - Natakam Natakalakshanam Cha

नाटकं नाटकलक्षणं च

Date : 06.02.2012

Time : 9:00 AM - 12:00 PM | Max. Marks :100

'अ' भागः

I. पञ्चप्रश्नानाम् उत्तरं लिखत । 5 X 2 = 10

१. मुद्राराक्षसं केन लिखितम् ?

२. नागानन्दनाटकस्य नायकः कः ?

३. मैत्रावरुणिः - कथं विग्रहः ?

४. राजगृहस्य वृद्धः अधिकारी कः ?

५. प्रतिमागेहे केषां राज्ञां प्रतिमाः स्थापिताः आसन् ?

६. दोहदः नाम कः ?

II. शब्दपञ्चकस्य अर्थं लिखत । 5 X 1 = 5

१. नैत्यक । २. उपत्यक । ३. रात्रिंदिवम् । ४. तुपानलः ।
५. विकर्तनः । ६. गहनम् ।

III. एतेषां पद्यानां भावार्थं लिखत । 4 X 6 = 24

१. अगर्जदगिरिकुञ्जरघटानिस्तीर्णज्वर-
ज्यानिघोषममन्ददुन्दुभिवैराध्मातमुज्जृम्भयन् ।
वैल्लद्भैरवरुण्डखण्डनिकरैर्वीरो विधत्ते भुवं
तृष्यत्कालकरालवक्त्रविघसव्याकीर्यमाणामिव ।।

२. दह्यमानेन मनसा दैवाद् वत्सां विहाय सः ।
लोकोत्तरेण सत्त्वेन प्रजापुण्यैश्च जीवति ।।

३. स्वसुखनिरभिलाषः खिद्यसे लोकहेतोः
प्रतिदिनमथवा ते वृत्तिरेवंविधैव ।
अनुभवति हि मूर्ध्ना पादपस्तीव्रमुष्णं
शमयति परितापं छायया संश्रितानाम् ।।

४. अग्रेसरीभवतु काञ्चनमयरत्नम्
एष द्विपश्च धवलैर्दशनैश्चतुर्भिः ।
श्यामो हरिर्मलयवत्यपि चेत्यमूनि
रत्नानि ते समवलोकय चक्रवर्तिन् ।।

IV. अनुक्रमेण संयोजयत । 6 X 1 = 6

अ	आ
१. कालिदासः	(क) उत्तररामचरितम् ।
२. भासः	(ख) नागानन्दः ।
३. भवभूतिः	(ग) हर्षचरितम् ।
४. श्रीहर्षः	(घ) शाकुन्तलम् ।
५. विशाखदत्तः	(ङ) प्रतिमानाटकम् ।
६. बाणः	(च) मुद्राराक्षसम् ।

V. कः कं प्रति कदा किमर्थमुक्तवानिति लिखत (त्रयाणाम्) । 3 X 5 = 15

१. लोकान्तरगतेनापि नोज्झितो विनयक्रमः ।
२. दुःखसंवेदनायैव रामे चैतन्यमागतम् ।
३. आर्यतुल्याकृती वीरौ वयसा द्वादशाब्दिकौ ।
४. तदेषा भवतः कान्ता त्यज वैनां गृहाण वा ।

'आ' भागः

VI. द्वयोः टिप्पणीं लिखत । 2 X 5 = 10

१. रूपकाणि । २. अर्थप्रकृतयः । ३. अवस्थाः ।

VII. द्वयोः श्लोकयोः भावार्थं लिखत । 2 X 5 = 10

१. अर्थोपक्षेपकाः पञ्च विष्कम्भकप्रवेशकौ ।
चूलिकाङ्कावतारोऽथ स्यादङ्कमुखमित्यपि ॥

२. नाटकमथ प्रकरणं भाणव्यायोगसमवकारडिमाः ।
ईहामृगाङ्कवीथ्यः प्रहसनमिति रूपकाणि दश ॥

VIII. समुचितपदयोजनं कुरुत । 5 X 1 = 5

१. काव्यं ....। (पञ्चविधं, त्रिविधं, द्विविधम्)
२. दुर्योधनः एतादृशः नायकः - .... । (धीरोदात्तः, धीरशान्तः, धीरोद्धतः)
३. तथाप्यवश्यं कर्तव्या नान्दी .... । (धर्मोपशान्तये, विघ्नोपशान्तये, अर्थोपशान्तये)
४. पूर्वरङ्गं विधायैव .... निवर्तते । (नायकः, प्रतिनायकः, सूत्रधारः)
५. नाटकं ख्यातवृत्तं स्यात् ....सन्धिसमन्वितम् । (सप्त, षट्, पञ्च)

IX. उचितानि पदानि योजयत । 5 X 1 = 5

अ	आ
१. धीरोदात्तः	क. वत्सराजः ।
२. धीरोद्धतः	ख. चारुदत्तः ।
३. धीरललितः	ग. रसः ।
४. धीरशान्तः	घ. रामः ।
५. शान्तः	ङ. दुर्योधनः ।

X. प्रकरणस्य लक्षणम् उदाहरणं च लिखत अथवा **व्यायोगस्य लक्षणम् उदाहरणं च लिखत ।** 10

* * * *